

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 29 ΜΑΪΟΥ 2026
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ**

Ενδεικτικές Απαντήσεις

ΘΕΜΑ Α

A1. Στο κείμενο διερευνώνται τα αίτια αύξησης της υπογεννητικότητας στις σύγχρονες κοινωνίες. Οι ειδικοί εστιάζουν σε οικονομικούς παράγοντες, όπως η αύξηση του κόστους διαβίωσης, οι εργασιακές μεταβολές και η μειωμένη κρατική ενίσχυση των οικογενειών. Ωστόσο, το φαινόμενο της υπογεννητικότητας φαίνεται να σχετίζεται με μια γενικότερη κρίση των ανθρώπινων σχέσεων, κυρίως λόγω των νέων δεδομένων της ψηφιακής εποχής. Οι νέοι απομονώθηκαν, ενώ η ψυχική δυσφορία που νιώθουν διεύρυνε την απόσταση μεταξύ των φύλων.

ΘΕΜΑ Β

B1.

1. Β
2. Β
3. Α
4. Α
5. Α

B2. α. Η τρίτη παράγραφος του Κειμένου 1 αναπτύσσεται με τον τρόπο του αιτίου – αποτελέσματος. Η αρθρογράφος επιχειρεί να συνδέσει το δημογραφικό πρόβλημα με τη χρήση των έξυπνων τηλεφώνων. Ως **αίτιο** προβάλλει τις αλλαγές στην αλληλεπίδραση των νέων λόγω των μη γνήσιων προτύπων που προβάλλουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης («έχουν αλλάξει... επιτυχίας») και ως **αποτέλεσμα**, κατά πρώτον, παρουσιάζει τις ψευδείς προσδοκίες, οι οποίες επιφέρουν μια γενικευμένη απομόνωση και ψυχική δυσφορία και, κατά δεύτερον, την εμφάνιση ιδεολογικού χάσματος ανάμεσα στα δύο φύλα («έτσι, δημιουργούν... δυσφορίας», «αλλά και ένα αναδυόμενο... εκπαίδευση»).

Πρόθεση της συντάκτριας είναι να ερμηνεύσει το πρόβλημα της υπογεννητικότητας αναλύοντας τις αιτίες δημιουργίας της, ενώ ταυτόχρονα αναδεικνύει τη βαρύτητα του θέματος. Η χρήση της διαρθρωτικής λέξης «έτσι» αποκαλύπτει την αιτιακή σχέση που συνδέει τη δημογραφική κρίση με τα νέα δεδομένα της ψηφιακής εποχής.

B2. β.

«γιατί»: δηλώνει αιτιολόγηση

«λοιπόν»: δηλώνει συμπέρασμα

Με τη χρήση της διαρθρωτικής λέξης «γιατί» ο συντάκτης καταγράφει τους λόγους, για τους οποίους δεν πρέπει να γίνεται διάκριση ανάμεσα στα νιάτα και τα γηρατεία. Επισημαίνει πως υπάρχουν τόσο νέοι που χαρακτηρίζονται ως διαλλακτικοί, όσο και ηλικιωμένοι με επαναστατική και ρηξικέλευθη φύση.

Με τη χρήση της συνδετικής λέξης «λοιπόν» καταλήγει στο συμπέρασμα πως οι δυο «συγκρουόμενες πλευρές» - νέοι και ηλικιωμένοι – είναι ζωτικής σημασίας για την εξέλιξη μιας κοινωνίας αποτελώντας «πυξίδα και οδοδείκτη» ευημερίας.

B3. Με τη χρήση του **ασύνδετου σχήματος** («Λέγεται συνήθως... συμβιβασμούς») ο συντάκτης πυκνώνει τον λόγο, προκειμένου να καταγράψει τα θετικά χαρακτηριστικά που υποστηρίζεται ότι έχουν οι νέοι, καθιστώντας το ύφος γοργό.

Με το **πρώτο πληθυντικό πρόσωπο** («Μπορούμε... προσδιορίζομε»), ο συντάκτης εντάσσει τον εαυτό του στο σύνολο όσων θεωρούν ότι οι δύο ηλικίες δεν ταυτίζονται απόλυτα με τα χαρακτηριστικά που τους αποδίδονται. Επιπλέον, προσδίδει καθολικότητα στην άποψη και καθιστά την επικοινωνία πιο άμεση και ζωντανή.

Με τη **συνυποδήλωση/ μεταφορά** («ανθρώπους που διαρκώς καλπάζουν ορμητικά προς τα εμπρός») προβάλλεται η ομοιότητα της ορμητικότητας που χαρακτηρίζει τους νέους με τον καλπασμό, προκειμένου αυτή να φωτιστεί παραστατικά και να γίνει κατανοητή, ενώ το ύφος αποκτά ποιητικότητα και γλαφυρότητα.

Με τα παραπάνω, μεταξύ άλλων, ο συγγραφέας αποσκοπεί να ευαισθητοποιήσει τους αναγνώστες, προκειμένου να τους πείσει για τις θέσεις του.

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Το ποιητικό υποκείμενο μας προτρέπει να υιοθετήσουμε μια θετική στάση ζωής, η οποία θα χαρακτηρίζεται από αισιοδοξία κι αγωνιστικό φρόνημα. Φαίνεται, μάλιστα, ότι αγανακτεί με τα προβλήματα που προκαλούν μεμψιμοιρία, στην οποία επιθυμεί να θέσει ένα όριο («Αρκεί»). Άλλωστε, σε κάθε άνθρωπο αξίζει να ζει ευτυχισμένος («σου πρέπει μέλι») κι όχι να πικραίνεται από τη συμπεριφορά των άλλων («όχι να πίνης ξύδι»), όπως προκρίνεται με την αντίθεση ξύδι- μέλι. Σε όλο το ποίημα απευθύνεται άμεσα στον αναγνώστη του με τη χρήση β' ενικού ρηματικού προσώπου, ενώ επιλέγει προστακτική («χτύπα») και υποτακτική έγκλιση («να χαρής») προσδίδοντας διαλογικό και παραινεντικό ύφος, προτρέποντας τον να μην παραιτείται, όταν κάτι τον θλίβει («πέταξε το μαράζι στα σκουπίδια»). Η χαρά προβάλλεται ως απότοκο προσπάθειας, την οποία οφείλει να καταβάλει το άτομο. Αυτό επισημαίνεται εμφατικά με τη χρήση του ρήματος «πρέπει», το οποίο μάλιστα επαναλαμβάνεται, στα σημεία που το ποιητικό υποκείμενο υποδεικνύει την ενδεδειγμένη συμπεριφορά του ατόμου καλώντας το να είναι μαχητικό, να απομακρύνει

όσα το επιβαρύνουν («να γυμνωθείς») κι αντίθετα να αποκτήσει αυτοπεποίθηση, όπως προκύπτει από τη μεταφορική χρήση της γλώσσας στον στίχο που τον καλεί να «στολιστή με αγάτη». Κυρίως συμβουλεύει να απολαμβάνει τις χαρές της ζωής («να νιώσεις όλες τις ηδονές που σε τραβάνε»), οι οποίες προσωποποιούνται, ώστε το μήνυμα να δοθεί παραστατικά- νιώθοντας παράλληλα ανακούφιση («πρέπει να ανασάνης»)- που ζει κι απολαμβάνει τον ήλιο. Μετά από όλα αυτά, τον προτρέπει να αποβάλει την εσωστρέφεια («Έβγα») και με γενναιότητα και τόλμη («μη φοβηθείς») να διεκδικεί όσα δικαιούται στη ζωή.

Προσωπικά, θα προσπαθούσα να ανταποκριθώ στο κάλεσμα του ποιητικού υποκειμένου και να υιοθετήσω μια πιο ζέγνοιαστη στάση ζωής. Παρατηρώντας τις επιπτώσεις του άγχους και της θλίψης σε συνομηλίκους μου, άλλωστε, πιστεύω ότι αξίζει να παραμένουμε αισιόδοξοι, να μην εγκαταλείπουμε την προσπάθεια και να απολαμβάνουμε κάθε στιγμή. Αυτό, βέβαια, δεν σημαίνει ότι θα υπαναχωρούσα σε όποιον θα προσπαθούσε να ματαιώσει τα όνειρά μου.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ: ΔΕΝ τηρήθηκε το όριο των λέξεων, προκειμένου οι υποψήφιοι να έχουν εικόνα του συνόλου των κειμενικών δεικτών που θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν στην απάντησή τους.

ΘΕΜΑ Δ

Δ1.

Ενδεικτικός τίτλος: Η «σύμμαχία» των γενεών κατά της μοναξιάς

Πρόλογος:

Η εποχή μας χαρακτηρίζεται από έντονη αντιφατικότητα. Παρά την τεχνολογική πρόοδο και τις νέες δυνατότητες επικοινωνίας στις σύγχρονες κοινωνίες, οι ανθρώπινες σχέσεις καθίστανται πιο επιφανειακές. Πολλοί άνθρωποι, ανεξαρτήτως ηλικίας, νιώθουν απομονωμένοι και ψυχικά αποξενωμένοι. Ηλικιωμένοι σε άδεια σπίτια αδημονούν να πιουν καφέ με ένα οικείο πρόσωπο, όπως βλέπουμε σε διαφημίσεις, ενώ καθημερινά στα δελτία ειδήσεων μαθαίνουμε για νέους που προβαίνουν ακόμη και σε αυτοκαταστροφικές πράξεις, γιατί δεν έχουν κάποιον να τους δείξει σε τι πρέπει να δίνουν αξία στη ζωή.

Κύριο Μέρος:

Α' ζητούμενο: Αίτια αύξησης των επιπέδων μοναξιάς.

- Τεχνολογία και μέσα κοινωνικής δικτύωσης: Οι διαδικτυακές σχέσεις αντικατέστησαν την άμεση ανθρώπινη επαφή. Εθισμός στις οθόνες και απομόνωση από το κοινωνικό περιβάλλον.
- Τα σύγχρονα βιοποριστικά προβλήματα από κοινού με το υλιστικό και καταναλωτικό πρότυπο: Το «κυνήγι του χρήματος» και ο υλικός ευδαιμονισμός απομάκρυναν τους ανθρώπους, οι οποίοι υπερεργάζονται, για να αυξήσουν την αγοραστική τους δύναμη, ώστε να καλύψουν τις πραγματικές και πλασματικές τους ανάγκες.
- Αστικό περιβάλλον / Ζωή στις μεγαλουπόλεις: Απρόσωπες σχέσεις, γρήγοροι ρυθμοί ζωής, απομάκρυνση από τη φύση, ανωνυμία, άγχος και ανταγωνισμός, μείωση ελεύθερου χρόνου.
- Η κρίση του ανθρωπισμού: Ο ατομικισμός και η ιδιοτέλεια υπονομεύουν οτιδήποτε δίνει νόημα στη ζωή μας. Απουσία ανθρωπιστικής παιδείας από σχολείο και οικογένεια. Μείωση της αλληλεγγύης και του ενδιαφέροντος για τον συνάνθρωπο. Δυσκολία δημιουργίας σχέσεων εμπιστοσύνης.
- Κοινωνικά προβλήματα: Ανεργία, οικονομικές δυσκολίες, φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας.
- Παγκοσμιοποίηση και μόδα: Μέσα ενημέρωσης και κοινωνικής δικτύωσης επιβάλλουν έναν ομοιόμορφο και τυποποιημένο τρόπο ζωής με απότοκο την αλλοίωση της ταυτότητας. Μαζοποίηση στο πλαίσιο του κοινωνικού κομπορμιισμού.
- Κρίση οικογένειας: Η οικογένεια δεν λειτουργεί πάντα ως χώρος ουσιαστικής επικοινωνίας. Έχουν περιοριστεί οι δεσμοί της φιλίας, της γειτονιάς, των κοινοτήτων.
- Εσφαλμένη αντίληψη περί προόδου: η τυφλή προσκόλληση στην εξέλιξη της τεχνολογίας επιφέρει συρρίκνωση του ηθικού και πνευματικού μας πολιτισμού.
- Εξειδίκευση και υπερεντατικοποίηση της εργασίας: Ο άνθρωπος καθίσταται σταδιακά ένα «εργαλείο παραγωγής», ενώ στην ουσία παραμένει πνευματικά μονομερής.

Β' ζητούμενο: Τρόποι συνεργασίας νέων και ηλικιωμένων, ώστε να «θεραπευτεί» το αίσθημα μοναξιάς:

- Συμμετοχή σε κοινές δραστηριότητες: Πολιτιστικές εκδηλώσεις, θεατρικές παραστάσεις και εκδρομές στη φύση. Αθλητικές και ψυχαγωγικές δράσεις. Δημιουργία χώρων συνάντησης και δημιουργικής απασχόλησης. Σύνδεση των σχολείων και των Κ.ΑΠ.Η. της περιοχής.

- Ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών: Οι ηλικιωμένοι να μεταδίδουν εμπειρίες ζωής, αξίες και παραδόσεις. Οι νέοι να βοηθούν τους ηλικιωμένους στη χρήση της τεχνολογίας και του διαδικτύου. Σημαντική είναι η διαδικασία αμοιβαίας μάθησης και ενίσχυσης του σεβασμού ανάμεσα στις γενιές.
- Εθελοντισμός και κοινωνική προσφορά: Επίσκεψη νέων σε γηροκομεία και κέντρα φροντίδας ηλικιωμένων. Κοινές φιλανθρωπικές και περιβαλλοντικές δράσεις. Συνεργασία σε κοινωνικά προγράμματα του δήμου.
- Ενίσχυση του ρόλου της οικογένειας: Να καλλιεργείται ο σεβασμός προς τους ηλικιωμένους. Συμμετοχή στις οικογενειακές γιορτές. Συχνότερη επαφή με τους παππούδες/γιαγιάδες. Οι ηλικιωμένοι να προσέχουν τα εγγόνια και να βοηθούν στην ανατροφή τους.
- Καλλιέργεια ανθρωπιστικών αξιών: Η ανάπτυξη της αλληλεγγύης, της ενσυναίσθησης και της αγάπης θα φέρει κοντά τους ανθρώπους. Καταπολέμηση των στερεοτύπων απέναντι στους ηλικιωμένους (ηλικιακός ρατσισμός). Δημιουργία σχέσεων ουσιαστικής επικοινωνίας και εμπιστοσύνης.

Επίλογος:

Μέσα από την επικοινωνία και την αλληλοβοήθεια ενισχύονται οι ανθρώπινοι δεσμοί. Κάνοντας «βήματα» προσέγγισης, νέοι και ηλικιωμένοι μπορούν να διαμορφώσουν ένα κλίμα αλληλεγγύης και ψυχικής στήριξης, ώστε να καταφέρουν τελικά να ορθώσουν ένα «αμυντικό τείχος» απέναντι στη μοναξιά.

(Ο συντάκτης).

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

Θεοδωροπούλου Μεταξία

Μυτιληναίος Γιάννης

Φιλιππάτου Κατερίνα